

»Turizem« po partizansko

V seriji člankov o OF na ljubljanskih ustanovah sem poudaril pestro organizacijsko obliko odpora proti italijanskemu in kasneje nemškemu okupatorju. V Ljubljani je bila največja koncentracija zasedbene italijanske vojske, upravne in političnega kadra, saj je bilo mesto središče njihove upravne enote – Ljubljanske pokrajine. Hkrati pa so tu ustanovili OF, ki je vključevala približno 90% prebivalstva.

V začetku se je OF širila tako, da so organizatorji vključevali v njo svoje znanke, ti pa so pridobivali nove. Značilnost leta 1941 je bilo množično vključevanje po »poklicnih linijah« na ustanovah kot so železnica, banke, pošte, sodnije ter obrtniki, trgovci in gostinci, ki so imeli tudi svoje matične odbore OF.

Ljubljanski gostinci so imeli pred vojno in med okupacijo svoje združenje. Glavna ilegalna dejavnost je bila dobava živih slovenskih narodnih pomoči, ilegalcem, v lokalih pa so bile tudi pomembne javke za prevzemanje in razdeljevanje tiska OF in prostori za sestanke članov OF, kajti zbiranje skupin v gostilnah in kavarnah je bilo manj sumljivo kot v zasebnih stanovanjih.

Tajnik gostinskega združenja je bil dr. Stane Pavlič, ki zelo nazorno opisuje potek zbiranja živih za osvobodilno gibanje: »Pretežni del živih se je dobil za potrebe Slovenske narodne pomoči na ta način, da se je od količin, ki jih je združenje dobilo za potrebe gostinskih podjetij v Ljubljani izločila določena količina, kot da so

bila razdeljena gostinskimi obratom. Za ta živila so se v skladišču falzificirali materijalni dokumenti, soglasno ponarejeno vknjižbo pa so morali izvršiti v svojih knjigah tudi gostinski obrati, ki so bili vključeni v to akcijo in to tako kot da so živila dobili in že potrošili. Akcija je tekla od začetka vojne.«

Vodja skladišča je bil Ulrik Vospersnik, ki je bil hkrati tudi najemnik kavarne na Starem trgu. Delal je po naročilu dr. Pavliča in Zorana Poliča. Leta 1944, v času nemške okupacije, so »uradni organi« posumili v pravilno poslovanje. Zato so oktobra istega leta skladišče zaprli. Od tedaj dalje pa sta Vospersnik in Brumen pobirala prispevke v živilih in denarju neposredno od gostincev. Število obratov, ki so podpirali OF se je v tem letu zmanjšalo zaradi hudega pritiska nemških okupatorjev, domobrancev in politične policije. Kavarna Emona na Novem trgu, ki sta jo imela v najemu Emilijan Peskar in Maks Dolničar je vztrajala pri prispevkih za OF do konca vojne.

Poleti 1941 je Franja Vesela, ki

je imel kavarno na Miklošičevi, vključil v OF ing. Stebi, ki je bil kasneje ustreljen kot talec. Spomladi 1942 je bila v njegovem stanovanju ilegalna mladinska tiskarna. V gostilni na Zaloški cesti, ki jo je imela v najemu Marija Sternad so se sestajali komunisti iz tovarne Hribar, današnje Pletenine in tovarne kleja iz Most. V pasazi Nebotičnika, v slaščičarni Bled sta Mirko Zlatnar in Pija Mlakar prinašala tisk OF, le tega pa sta nato Rozika Menih in Julijana Hlebec razpošiljali naprej drugim aktivistom. V tej slaščičarni se je zbiralo mestno vodstvo OF in partije, mladinci iz Polja in skupina Židov – komunistov.

Jožko in Metka Hubad sta imela gostilno Sokol na Mestnem trgu, v kateri so se zbirali begunci iz Gorenjske in Stajerske, med nimi tudi njun nečak Evgen Sešek, ki je živel pri njih, potem ko je pobegnil pred Nemci iz Medvod. V njihovi gostilni so se hranili ljubljanski ilegalci. Znano je, da so sodelovali z OF še Ivanka Vidmar, ki je imela restavracijo na kopališču Ilirije, Apolonija Hiti, lastnica javne kuhinje na Gornjem trgu, Ivan Radilovič iz Trubarjeve, Košak iz Čopove, lastnik Daj-Dama, uslužbenec Figovca in kavarne Nebotičnik in drugi gostinci. Kako pa je bilo z organizacijo OF v Slonu, »prizorišču vohunstva, črne borze in prostitucije« pa v naslednji številki.

LOJZ TRŠAN

Zakaj sprememba namembnosti trgovin?

Krajani so ogorčeni nad predlogom Mercatorja – TOZD Savica, ki želi spremeniti namembnost svojih trgovin na Trubarjevi 8 in Miklošičevi 7. Prvo naj bi spremenili v gostinski lokal po vzoru »Miške« na Titovi cesti, drugo pa specializirali v delikatese z izbrano ponudbo sirov.

V Mercatorju sicer pravilno ugotavljajo, da so prodajne površine v omenjenih trgovinah neprimerne in zagotavljajo le nakup najnujnejših živih vsakodnevne potrebnih. Toda ti dve prodajalni sta zelo dobro obiskani in razmeroma dobro založeni z živili in artikli za potrebe občanov. To pa je tisto, za čemer stremimo v KS. Kakršnakoli sprememba namembnosti je torej povsem neumestna in zanjo svet potrošnikov seveda ne bo dal soglasja. V neposredni bližini trgovine na Trubarjevi 8 so na primer kar 4 bifeji in 4 gostilne, ki popolnoma zadostijo turistično ponudbo prek vsega leta. Poleg tega so ti obrati, ki so v družbeni ali zasebni lasti, bolj ali manj nerentabilni,

saj nimajo zaledja v finančnih zmožnostih uporabnikov – občanov oziroma delavcev, ki jih obiskujejo.

Lahko ugotovimo le še to, da je bila v časopisu »Delo« že objavljena kritika na račun Mercatorjevega slabega komuniciranja s krajevnimi skupnostmi, katerih pogosto sploh ne obvešča o spremembi namembnosti svojih trgovin.

V naši KS si seveda želimo nadaljnega razvoja, ki ga med drugim predstavlja tudi pričetek zidave poslovno-stanovanjskega objekta na Trubarjevi ulici. Povečalo se bo število naših prebivalcev in hkrati uporabnikov Mercatorjevih storitev v omenjenih prodajalnah. Sprememba njune namembnosti torej dejansko ni upravičena. V bližnji prihodnosti je v neposredni bližini načrtovana gradnja še drugega poslovno-stanovanjskega kompleksa. Pričakovati je torej še večji pritisk na trgovinici, ki bosta morali biti dobro založeni, prav gotovo pa se bo povečal tudi njun prihodek.

SILVA ŠUC

POVABILO V CANKARJEV DOM

Kultura tudi za tanjši žep

Začetek nove sezone je v številnih kulturnih ustanovah odmaknjen dogodek, saj v nekaterih med njimi že nekaj časa poteka redni program.

Tudi v Cankarjevem domu so se od septembra že zvrstile nekatere pomembne prireditve, ki bodo gotovo ostale označene kot eden izmed vrhunecov sezone. Pred nekaj tedni je tako v veliki dvorani nastopil simfonični orkester iz Stockholma, za njim pa je prišlo na gostovanje v Ljubljano tudi Leningrajsko gledališče sodobnega baleta, ki je navdušilo publiko z dvema nastopoma. Abonentni simfoničnih koncertov

so prav tako že slišali enega izmed vrhunskih koncertnih nastopov grškega pianista Dimitrisa Sgourosa. Tudi gledališka publika je že takoj na začetku sezone lahko videla nekaj pomembnih mednarodnih gostovanj, pa tudi uspešnih domačih predstav.

Seveda pa namen tega pisanja ni obujanje spominov, ampak predvsem želja, da ljubljansko publiko opozorimo na veliko prednost, ki jo ima pred drugimi

slovenskimi kraji. Ljubljanci tako rekoč vsak dan hodijo po vsakodnevnih opravkih mimo naše osrednje kulturne ustanove, pa ne najdejo časa, da bi vanjo stopili na katero od prireditev.

Drži tudi to, da časi za kulturo niso ugodni, pa naj bo to glede zakonov, ki ji krojijo usodo, ali pa glede standarda naših ljudi.

Njim denarja za drage vstopnice tudi ne hodi odveč. Povedati pa želimo da so prav gotovo še številne možnosti in načini, s katerimi je mogoče vseeno postati redni obiskovalec kulturnega centra. Dijaki in študentje imajo za številne prireditve poseben popust, mnogo pa je na primer tudi delovnih organizacij, ki imajo na blagajni konte oziroma permanentne naročilnice in tako dajejo zaposlenim možnost, da s popustom pridejo do vstopnic.

Tudi oblikovalci kulturno-umetniškega programa se trudijo, da bi bil izbor prireditev karseda širok in raznovrsten. Mnogo je prireditev, ki so posebej namenjene mladini in predšolskim otrokom, ker je prav ta publika preprosto zapostavljena že na drugih področjih. Ob sobotah dopoldne so otrokom namenjene matinee, s katerih odhajajo navdušeni tako otroci kot tudi starši, čeprav pogosto obiskovalcev ni veliko.

Prepričani smo, da lahko vsak obiskovalec Cankarjevega doma v programu prireditev najde nekaj zase. Treba se je le odločiti, da večerov ne boste preživljali doma in da želite izkoristiti možnost, ki vam jo ponuja naš kongresni in kulturni center.

STANE MAŽGON

KS Tabor

Za teden otroka »Boljši sejem« – Društvo prijateljev mladine na Taboru je za letošnji teden otroka pripravilo za vse najmlajše krajske pohode na Grad. Tu so se po mili volji naigrali, za konec pohoda pa so imeli še piknik. V okviru tedna otroka so odšli še na Golovec nabirat kostanj. Najbolj privlačni pa je bil »Boljši sejem« pred Partizanom Tabor. Na sejmu otroci niso trgovali z denarjem, ampak so med seboj zamenjavali značke, nalepke, igračke, itd.

Okrogla miza – Druženopolitični dejavniki pripravljajo okroglo mizo o posegu v prostor v zvezi z rekonstrukcijo nove Njgoševe in Masarykove ceste. Na razgovor bodo povabili strokovnjake s komiteja, prav tako pa tudi krajsne sosednje KS Vodmat, ki stanujejo ob obeh cestah in jih rekonstrukcija prav zagotovo zanima.

Svet KS o delovnem načrtu 1988 – Na redni seji v oktobru je svet KS že razpravil o delovnem programu za prihodnje leto in obravnaval devetmesečno realizacijo finančnega načrta. Razprava je tekla tudi o družbenem dogovoru za financiranje dejavnosti KS.

Spot prepozno gradivo – Čeprav je bilo izrečenih že veliko ostrih kritik, se v zadnjem času vedno pogosteje dogaja, da prihaja gradivo v delegatsko bazo le nekaj dni pred zase. Njem občinskih organov. Tako so prav zdaj prejeli v KS gradivo za sejo občinske skupščine SIS za socialno skrbstvo in za sejo občinskega komiteja za urejanje prostora. Obe gradivi so dobili samo dva dni pred sklicanima sejava. Se ne dolgo tega se je enako primerilo z gradivom za sejo občinske skupščine SPIZ in kot je dejal tajnik KS, se skoraj praviloma dogaja to z gradivi vseh siso. V KS se sprašujejo, kdaj in kako naj delegati pregledajo to gradivo, saj ni časa niti za sklic delegacije, kaj šele za posvetovanje z delegatsko bazo. Menijo, da je iluzorno govoriti o delegatskem sistemu in samoupravljanju ter samoupravnem odločanju, če delegatom ne omogočamo delovnih pogojev.

Rušenje ob Njgoševi in Šmartinski. – Že dolgo ni bil kakšen zbor krajanov tako dobro obiskan kot nedavni, na katerem so krajanji dobili informacije na številna vprašanja v zvezi z gradnjo nove Njgoševe ceste. Na zbor so prišli tudi številni krajanji iz Vodmata, ki jih rušenje stanovanjskih stavb ob Njgoševi in Šmartinski neposredno zadeva. Krajsane je zanimalo predvsem, kdaj in koliko svojega zemljišča bodo morali odstopiti, katere stanovanjske stavbe bodo rušili in ali bodo pravočasno obveščeni o rušenju. Seveda pa tudi o nadomestilih, novih stanovanjih in podobno. Na vprašanja so izčrpno odgovarjali predstavniki občinskega komiteja za urejanje prostora, mestnega komiteja za planiranje, LUZ in ZIL, na žalost pa smo pogrešali predstavnika SIS za ceste in tako je marsikatero vprašanje ostalo brez odgovora.

Krajanji želijo nov prehod za pešce ilirska ulica v KS Tabor je izredno prometna, prehodov za pešce pa po mnenju krajanov premalo. Tako so pred dnevi, ko se je spet pripetila nesreča, naslovili očitvidci nesreče krajevni skupnosti predlog, da komisija za prometno varnost v KS sproži postopek za označitev prehoda za pešce pred trgovino Emona na Ilirski 4. Predlog utemeljuje o dejstvu, da je na severni strani ilirske velik stanovanjski potencial – Dom učencev, Dom upokoencev, Dom medicinskih sester, UKC, Samski dom in veliko stanovanj, na zahodni pa preskrbovalni center in avtobusna postaja v smeri iz mesta. Razlog, da bi označili prehod za pešce je tudi ukinitvev parkiranja na južni strani ilirske, s čimer se je povečala propustnost prometa, možne pa so tudi večje hitrosti vozil, s tem pa tudi večja nevarnost za pešce. Ker ni prehoda, ljudje prečkajo cesto kjerkoli. Z označenim prehodom bi pešce usmerili na eno mesto, kamor bi bila usmerjena tudi pazljivost voznikov.

Upokojenci za svoj teden – Na teden upokoencev so se v Društvu upokoencev na Taboru dobro pripravili. V oktobru so imeli meddruštveno tekmovanje v ballnanju, na katerem so zmagali balinarji DU Poljanah; drugo mesto so zasedli tekmovalci Ledine, tretje pa Rogovci. Zelo prijeten in dobro organiziran je bil izlet v Belo krajino 14. oktobra – udeležencev je bilo za cel avtobus. V novembru bodo organizirali šahovsko tekmovanje. Vsem, ki se zanimajo za ročno pletenje pa sporočajo, da bo v novembru spet deloval krožek pletenja in kvackanja.

SZDL v pripravah na volilno konferenco – Pretežni del aktivnosti KK SZDL je bil v prejšnjem in tem mesecu usmerjen v priprave za sklic in izvedbo volilne konference SZDL. Kadrovska koordinacija je vse poletne mesece vodila pogovore s krajanji, ki bi bili pripravljeni prevzeti odgovornosti in dolžnosti v predsedstvu in konferenci KK in njenih komisijah. Tudi obe organizaciji ZK sta koordinaciji pri tem krepko pomagali. Ko so na seji predsedstva govorili o poteku evidentiranja, so ugotavljali, tako kot že marsikdaj prej, da mlajša in srednja generacija ni pripravljena sprejemati dolžnosti v KS in da še kako drži trditve, da KS »drže pokonci« penzionisti.

TATJANA PUST

KS Josip Prašnikar

Javna razprava – Krajani so se v septembru le maloštevilno udeležili javne razprave o preoblikovanju samoupravnih interesnih skupnosti za stanovanjsko gospodarstvo in za osnovno preskrbo mesta (odslej bosta organizirani na mestni ravni za vseh pet ljubljanskih občin). Udeleženci so menili, da oblika organiziranja SIS ni toliko pomembna, saj je treba podpreti predvsem racionalnejše delo. Tako naj SIS za stanovanjsko gospodarstvo v prihodnje učinkoviteje razrešuje pereče vprašanje vzdrževanja starih hiš. Hkrati so predlagali, naj se vse SIS materialne proizvodnje organizirajo po teritorialnem načelu. Sedež konferenc delegacij naj bi bil v KS, kjer bi lažje usklajevali interese in potrebe krajanov ter organizacij združenega dela na območju KS.

Zazidalni otrok »Sanatorij Emona« – Predsedstvo KK SZDL in temeljna delegacija KS sta na skupni seji obravnavala že drugi osnutek za zazidalni otrok »Sanatorij Emona« in ugotovila, da so predlagatelji upoštevali večino pripomb. Še vedno pa ostaja nerešeno vprašanje prometnega režima (problem mirujočega prometa – parkiranje). Rešili naj bi ga z uvedbo tramvaja, vendar so krajanji glede tega zelo skeptični (klasični tramvaj potrebuje veliko površin; kazalo bi razmisлити o sodobnejši tehnologiji in energetskih rešitvah; vprašljiva je tudi zapora Titove ceste). Strinjajo se tudi z gradnjo podzemne parkirne hiše, če bo taka rešitev prinesla manj prometa in manj parkiranih avtomobilov, tako da bodo ozke uličice namenjene izključno samo pešcem.

Civilna zaščita – Štab civilne zaščite v KS je na svojo sejo 1. oktobra povabil tudi člane gasilske desetine. Skupaj naj bi sestavili ekipo, ki bi sodelovala na preizkusu praktičnega znanja, organiziranem 7. oktobra na Poljanah. Žal sta se od 15 gasilcev odzvala le dva. Neuspešen je bil tudi ponoven sklic sestanka za 6. oktober. Spet sta se ga udeležila samo dva gasilca. Takšna nezainteresiranost je bila vzrok, da za tekmovanje niso mogli sestaviti nobene ekipe. Štab civilne zaščite se je 19. oktobra sestel s poveljniki splošnih enot civilne zaščite v organizacijah združenega dela na območju KS, ker 23. oktobra organizira tekmovanje teh enot na Trgu Borisa Kraigherja.

Mladina, njeni problemi in delo – Na pobudo Centra za socialno skrbstvo občine Ljubljana Center se je na sestanku 13. oktobra zbralo 51 mladink in mladincev v starosti od 14 do 18 let. Pogovarjali so se o problemih, ki jih tajejo, in načrtih za tvornejše delo v KS.

KS Kolodvor

Nam je res potrebna trgovina z luksuznimi artikli? – Delikateso na Miklošičevi 34 so dne 30 septembra zaprli zaradi spremembe namembnosti ne da bi pred tem povprašali krajsane. V tej trgovini naj bi odslej prodajali le uvožene in domače specialitete kot so na primer kaviar, polži, školjke, polenovke, konjak in drugo. Krajanji so se temu seveda uprli, saj v bližini nimajo nobene večje prehrabene trgovine. Mercator TOZD Rožnik se je vedel zelo neojalno do občanov, saj jih o zaprtju trgovine predčasno sploh ni obvestil. Na seji sveta sta delegata Branko Vesel in Jernej Šuštaršič uradno protestirala proti tej samovoljnosti. Tako bodo v delikatesi še naprej prodajali nekatere artikle (mleko, kruh), vendar pa bodo ponudbo popostrili z bolj luskuznimi živili.

Volč sit, koza cela – Na objektu L/2, ki ga gradi Imos je prišlo do krajšega zastoja, ker sta se dva obrtnika, ki sta imela prostore v napoli podrti hiši, upirala premestitvi, češ da novi prostori niso ustrezni. Našli so iima druge prostore in gradnja se nadaljuje.

BOLORES PODBEVŠEK

Trideset programskih zasnov

V naši občini imamo kar 30 programskih zasnov za izdelavo izvedbenih načrtov kot sestavine družbenega plana. Zato ker prej niso bile opravljene ustrezne strokovne študije, zdaj te programske zasnove v občini sprejemamo kot dopolnilo plana. V zasnovah so zajeta vsa območja občine, predvidena za gradnjo in rekonstrukcije.

Pri tem izhajajo iz opredelitve, da je treba natančno določiti vse stanovanjske površine, ki jih ne bi bilo smotno prekvalificirati v poslovne prostore in počasno vračanje v stanovanjski sklad vseh tistih površin, ki so bile nesmotno prekvalificirane v poslovni sklad. Pri prostorskem načrtovanju v občini izhajajo še iz enega načela. To pravi, da je potrebno pri tej dejavnosti še bolj poudariti fizionomijo delov starega mestnega jedra; tako univerzitetni, stanovanjski, gostinski, itd.

Z vsem tem naj bi razbremenili mestno središče z gradnjami na vzhodu občine, torej ob Masarykovi, na Poljanah in novih Poljanah. Čeprav velja ugotovitev, da je mestno jedro za nove gradnje že zaprto, pa temu vendarle ni tako. Ožje središče mesta je že izpopolnjeno, vendar pa je še dovolj prostora v njegovi okolici.

Samo mestno jedro je prav gotovo že na pragu zmogljivosti in bo akcija v prihodnje bolj usmerjena v obnovo in čiščenje notranjih karejev, ki so rasli precej stihijsko in ne koristijo podobi mestnega jedra.

J. P.